

РЕЦЕНЗИИ И ОБЗОРИ / REVIEWS AND SURVEYS

МАРГАРИТА МЛАДЕНОВА. СЕМАНТИКА НА ПРИТЕЖАТЕЛНИТЕ ГЛАГОЛИ В БЪЛГАРСКИЯ, РУСКИЯ И ЧЕШКИЯ ЕЗИК

СОФИЯ, УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“,
2018, 872 с.

MARGARITA MLADENOVA. SEMANTICS OF POSSESSIVE VERBS IN BULGARIAN, RUSSIAN AND CZECH

SOFIA, ST. KLIMENT OHRIDSKI UNIVERSITY PRESS,
2018, 872 p.

The review presents the book by Margarita Mladenova devoted to the possessive verbs in Bulgarian, Russian and Czech. This research is remarkable for the modern approach to the investigated matter and for the extended theoretical rationalization of the linguistic data. M. Mladenova is the first Bulgarian author discussing parallel with the problem of property the problem of the possessum and its pragmatic role in text formation.

Представянето на един такъв сериозен лингвистичен труд, какъвто е книгата на Маргарита Младенова *Семантика на притежателните глаголи в българския, руския и чешкия език* е истинско удоволствие, защото той отговаря на всички изисквания за актуалност, новост и изчерпателност. За да изясня неговите достойнства, аз съм си изградила една дедуктивна схема за интерогативен анализ, в която поставям и съответно търся отговора на най-важните според мен въпроси, засягащи качествата на едно научно изследване.

1. Наличие на богата предистория на изследването в същата област или в области, близки до нея

Да, такава предистория съществува. Тук веднага си спомняме имената на руската изследователка О. Н. Селивърстова, на нашата колежка Елена Тодорова, на американката Катрин Чвани, която погледна на въпроса „от другата страна“ – прекара посесивността през филтъра на екзистенциалността. И на редица други учени. Посесивността е изследвана отдавна в различни ракурси и това личи съвсем ясно от цитирната литература. В такива ситуации авторът е раздвоен – от една страна, има солидна основа, от друга, неговото изследване би било оправдано само в случай че в него прозира нещо новаторско и значимо.

2. В какво се проявява това качество на разглеждания труд?

Преди всичко в точна и ясна формулировка на базовите теоретични постановки. Те образуват красива и елегантна (т.е. непротиворечива и нетавтологична) схема. Силната семантична ангажираност на авторката я задължава да

отчита дискурсивните условия, под чийто натиск възниква дадена употреба и продукторът изразява определено значение, което придобива признаците на актуализиран (sic!) семантичен елемент. Разграничението между актуализирани и инвариантно обусловени семантични елементи е проведено много ясно в целия труд. Виждането на авторката за значимостта на потенциалната глаголна семантика насочва интереса към речта, а това по дефиниция води към приемане на постулатите на лингвистичната прагматика.

3. Наличие на сериозна съпоставка на школите и направленията, изследвали същия обект или фрагменти от него

Такава съпоставка безспорно се чувства в цялостното изложение. Българската, руската и чешката традиция са показани не просто наративно, а въз основа на критерии, които не са декларирани, но за читателя са абсолютно прозрачни и строго уточнени. От тях бих изтъкнала преди всичко следните:

А) Присъствието на определени лексеми или словосъчетания в лексикалната зона на всеки от езиците и оценка на това присъствие;

Б) Прагматичната роля на изследваните лексикални единици;

В) Синхронното изследване на лексикалните единици vs. диахронното им обяснение;

Г) Засягане на дискуссионни въпроси, свързани с лексикално-семантичното поведение на изследваните единици.

Обемният изходен материал от три езика дава възможност да се изведат основните типологични характеристики на посесивните семантични модели, изградени в рамките на лексикалната семантика и морфологичната парадигматика на всеки наблюдаван език.

4. Чистота на терминологичния код

Прието е да се мисли, че придържането към даден терминологичен код е заявка за принадлежност към школа. В това отношение Маргарита Младенова се представя като абсолютно школуван лингвист и в нейния труд терминологичният код е свързан с цялостната методика на изследването. А тя по необходимост е холистична. Или най-малкото – разнопластова по характер. Защото, както е известно, предметът на изследването може в известна степен да постулира метода на изследването. Наблюдаваният материал в случая е специфичен – това не са строго очертани лексикални множества или морфологични класове, а разнородни по строеж лексикални единици, обединени въз основа на два стриктно спазвани принципа: а) отразяващи даден сектор от действителността; б) имащи общ индоевропейски корен.

5. Въвеждане в изследователския апарат на „спорни“ единици

В едно изследване, ситуирано в гранична зона (в случая между лексикологията, семасиологията, съпоставителното езикознание, прагматиката и частично етимологията), винаги възникват „спорни“ единици. Такива се появяват и тук, когато авторката търси основание за семантична двудялба на езиците въз основа на изразяването в тях значение *посесивност* и когато си поставя за цел да изясни в относителна пълнота състава на цялостното лексикално-семантично поле на притежанието. Тук внимание заслужават два момента. Първо, разбирането, че съставът на едно лексикално-семантично поле може да бъде описан само в относителна пълнота. Това разбиране не е специално аргументи-

рано, но то е безспорно, защото във всички лексикално-семантични полета се наблюдават постоянни поливекторни процеси на изменение, протичащи под формата на конвергенция и дивергенция. Второ, всяка класификация на езиките въз основа на изразяването в тях на определени семи или семни комплекси работи за изграждането на тяхната контенсивна типология, която все още е доста слабо представена у нас. И още нещо. Въведеният от М. Младенова семантико-парадигматичен критерий води до включването на нови глаголи в семантичното поле на посесивността, а това дава възможност за проследяване на същественото разграничение между прагматичната обусловеност и дискурсивната реализация на връзките при посесивните глаголи.

6. Наличие на еврестики в труда

Еврестики безспорно присъстват в изследването и се намират в комплементарно отношение помежду си. Към тях бих отнесла многоаспектното представяне на глаголите за притежание (особено на *ИМБТИ*) и въвеждането на квантитавния момент в тяхната дескрипция. Евристично е обвързването му със словообразователната продуктивност на мотивиращата основа и със способността ѝ да се съединява с различни префикси. Евристичен характер има и вниманието към количествения момент в динамиката на семантичните процеси, а така също виждането за дериватологичния критерий, който все по-често се тълкува като филтър за оценка на процесите, протичащи на различни езикови равнища.

Особено място заемат разсъжденията за изразяването на посесума. Авторката обръща внимание и на граматикализираното, и на фразеологизираното значение на изказите, в които той е позициониран. Така се набелязва една нова перспектива в изследването на посесивността. Очертава се тема, с която би трябвало да се заеме изследователски колектив от типа на така наречените „малки работни групи“. Много се надявам авторката на обсъждания труд да привлече към вълнуващата я тематика млади езиковеди, които един ден с гордост да се нарекат нейни ученици.

✉ Проф. д.ф.н. Стефана Димитрова
stediru@abv.bg

✉ Prof. DSc Stefana Dimitrova
stediru@abv.bg